

Отримано: 1 березня 2019 р.

Прорецензовано: 7 березня 2019 р.

Прийнято до друку: 11 березня 2019 р.

e-mail: zabolotna.olha@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2019-5(73)-23-25

Заболотна О. Р. Сюжетно-семантична інтерпретація концептосфери Сильвії Плат у романі «The Bell Jar». Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 5(73), березень. С. 23–25.

УДК: 821.111(73) – 1.09«19»

Заболотна Ольга Романівна,
Національний університет «Львівська політехніка»СЮЖЕТНО-СЕМАНТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ СИЛЬВІЇ ПЛАТ
У РОМАНІ «THE BELL JAR»

Роман «The Bell Jar» порушує питання місця творчої жінки у суспільстві. Американські реалії 50-х років не давали змоги реалізувати себе, окрім традиційної ролі жінки та господарки. Основний конфлікт у романі демонструє тісний зв'язок з феміністською проблематикою та актуалізує питання жіночої ідентичності. Саме чоловіки не дають жінці можливості самоствердитися у творчій площині. Стаття присвячена дослідженню концептосфери роману письменниці «The Bell Jar».

Ключові слова: концептосфера, семантичне поле, творча манера, міфологема, колористична лексика.

Olha Zabolotna,
Lviv Polytechnic National UniversitySUBJECT-SEMANTIC INTERPRETATION OF THE SYLVIA PLATH'S CONCEPTOSPHERE
IN THE NOVEL "THE BELL JAR"

Sylvia Plath's novel "The Bell Jar" dramatizes the collusion between the cultural forces that have oppressed women.

The novel "The Bell Jar" raises the question of the place of a creative woman in society. The American realities of the 1950s made it impossible to realize themselves, apart from the traditional role of women and mistresses. The main conflict in the novel shows a close connection with feminist issues and actualizes the issue of women's identity. Exactly men do not give the woman the opportunity to assert herself in the creative area. The main character is in hopelessness, and even an excerpt from a psychiatric hospital does not give certainty that she will not encounter such problems in future.

As Paula Bennett has written, Sylvia Plath's *The Bell Jar* offers a brilliant evocation of "the oppressive atmosphere of the 1950s and the soul-destroying effect this atmosphere could have on ambitious, high-minded young women like Plath." [1]

"The Bell Jar" deals with depression and suicide, as well as a search for one's identity, feminism, and rebirth.

The article is devoted to the study of the Sylvia Plath's conceptosphere in the novel "The Bell Jar".

Key words: conceptual sphere, semantic field, creative style, mythologeme, color lexicon.

У романі «The Bell Jar» Сильвія Плат за зразками класичної феміністичної літератури поєднує «сталі» образи-концепти домодерної, чоловічо-домінантної культури з модерним їх прочитанням згідно актуальних суспільних та культурних викликів. Авторка привносить у «жіночий» світ ці образи та показує їх руйнівний вплив на жіноче начало, одночасно змінюючи мову розповіді про індивідуальність та особистий світ з традиційної чоловічої, з власними лексемами та семантикою, переписуючи конкретну людську історію з патріархальної мови на мову «жіночу». Актуальність роботи зумовлена необхідністю комплексного вивчення прозової спадщини Сильвії Плат.

Сильвія Плат, поєднуючи «жіночий» смисл з традиційними образами культури, використовує чоловічі міфологеми з емоційно-семантичним підтекстом тривоги, страху, але водночас іронії, місцями – пародії. Сюжетно-лексична тканина прозового роману *The Bell Jar* менш провокаційна у порівнянні з поезіями Сильвії Плат, однак ми бачимо багато точок перетину у використанні образного ряду, емоційно-семантичного забарвлення лексики, розширення змісту та глибини концептів, які важко було б дослідити ізольовано, без спирання на поетичну творчість письменниці.

Особливе місце у поетичному доробку Сильвії Плат займають концепти БАТЬКА, ЖІНКИ, КОХАННЯ, СМЕРТІ. У романі «The Bell Jar» ми зустрічаємося з цими ж концептами – універсальними, які доповнюються СТРАЖДАННЯМ, МОВЧАННЯМ, та похідними: ХВОРОБА й НАСИЛЛЯ. Перетин цих понять є дуже складним. Спробуємо його проілюструвати:

Варто також зазначити, що спільним для роману з поезією є й використання колористичної лексики, притаманної цілій творчості Сильвії Плат. Зокрема, важливе місце займає використання червоного кольору: недолуге плаття матері кричуще червоне як знущання над стилем та красою, костюм Естер для співбесіди з лікарями, котрий так явно поєднується з тривогою, червона кров під час кровотечі внаслідок дефлорації. Кров в описах роману буває також чорною на вигляд, і часто символізує витікання життя. Білий колір у Сильвії Плат нерідко несе позитивну й негативну конотацію водночас: білі квіти, біле ліжко в готелі, яке начебто сховок під час отруєння та роздумів; біла ванна та біла холодна підлога; гігієнічно білий колір у лікарні – одяг медсестер, сліпуче біле світло скрізь повіки після електрошокотерапії тощо. З перших сторінок в романі прослідковується велика кількість білих речей – лікарняні палати, халати лікарів, посуд, простирадла. У лікарні, де Естер працює волонтером, лікарі та медичні сестри в білому видаються їй особами вищого ґатунку, білий колір тут семантично пов'язаний із чистотою та потребою, тоді як інші – не стільки бруд, скільки зайвсть та непотрібність:

I felt silly in my sage-green volunteer's uniform, and superfluous, unlike the white-uniformed doctors and nurses, or even the brown-uniformed scrubwomen with their mops and their buckets of grimy water, who passed me without a word [p.161, Bell Jar]

Я почувалася безглуздо у моїй сірувато-зеленій уніформі волонтерки і навіть зайвою, на відміну від лікарів та медсестер у білій уніформі, а також навіть стосовно однаково коричнево-вдяганих прибиральниць з їхніми швабрами і відрами з брудною водою, котрі проходили повз мене без жодного слова.

Варто підкреслити, що в контексті всієї творчості Сильвії Плат «білизна» обставин вважається доволі близькою до мотиву смерті, а лексеми “pure” (чистий), “white” (білий), “hygienic” (гігієнічний), “glossy” (глянцевий) стають синонімами втрати тіла.

На сторінках «The Jar Bell» ми зустрічаємо схожі за емоційним наповненням лексеми, пов’язані із чорним кольором, як зустрічалися їй в поетичних творах Сильвії Плат.

Наприклад, семантика чорного кольору в романі, а також алюзії, пов’язані з образом батька, подекуди співпадають з поетикою вірша «Татусь». Естер, зокрема, міркуючи про те, що варто було б для кар’єри вивчити німецьку мову, думає: «Вже п’ять років я стверджувала перед усіма, що хотіла б вивчати німецьку. Моя мати у дитинстві, яке вона проводила вже в Америці, – говорила по-німецьки, – і за це її навіть камінням побили однокласники у час першої світової війни. Мій німецькомовний батько, померлий, коли мені було дев’ять, був родом з якоїсь маніакально-депресивного селища у чорному серці Пруссії. Мій молодший брат <жив> у Західному Берліні і говорив німецькою як німець. Однак я не говорила людям про те, що як тільки я брала до рук німецький словник чи будь-яку німецьку книгу – і від одного вигляду цих похмурих, чорних, начебто виготовлених з колючого дроту букв (виділено авт.) душа моя замикалася наче скриня». Знову, як і у вірші, виринають мотиви нацистської Німеччини, концтаборів та провини.

Також у романі виринають паралелі із віршем «На стежці азалій», в якому лірична героїня Сильвії Плат шукає могилу батька на цвинтарі (див. розділ 3...). Цим же займається Естер, плануючи припинити власне життя і начебто прощаючись із батьком, згадуючи свої надії та тугу:

<p><i>I had a great yearning, lately, to pay my father back for all the years of neglect, and start tending his grave. I had always been my father's favorite, and it seemed fitting I should take on a mourning my mother had never bothered with. I thought that if my father hadn't died, he would have taught me all about insects, which was his specialty at the university. He would also have taught me German and Greek and Latin, which he knew, and perhaps I would be a Lutheran. (p. 165)</i></p>	<p><i>Пізніше у мене час від часу виникали поривання віддати батькові належне за всі роки, протягом яких я його терпіти не могла, і почати доглядати за його могилою. Адже я була його улюбленицею, і тому мені слід було за ним горювати, раз мати виявилася на це нездатною. Я думала, що якби мій батько не помер, він навчив би мене усьому, що знав про комах, які були його університетською спеціальністю. Он навчив би мене німецької, старогрецької та латини, якими володів, і, можливо, я б перейшла у лютеранство</i></p>
--	---

Опис знайденої могили практично дослівно повторюється у романі, як і у вірші:

<p><i>Then I saw my father's gravestone. The stone was of a mottled pink marble, like canned salmon, and all there was on it was my father's name and, under it, two dates, separated by a little dash. At the foot of the stone I arranged the rainy armful of azaleas I had picked from a bush at the gateway of the graveyard. Then my legs folded under me, and I sat down in the sopping grass. I couldn't understand why I was crying so hard. Then I remembered that I had never cried for my father's death. (p. 167)</i></p>	<p><i>І тут я побачила батьківську могилу. Плита була з ніжно-рожевого мармуру, кольору консервованого тунця, і написано на ній було лише батьківське ім'я та дві дати з рискою між ними. До підніжжя плити я поклала жалюгідний мокрий жмутик азалій, які я зірвала з куща біля цвинтарних воріт. Потім у мене підігнулися ноги, і я сіла на вологу траву. Я не могла зрозуміти, чому так голосно плачу. І тут я пригадала, що досі не пролила за своїм батьком жодної сльози.</i></p>
---	---

Варто зауважити, що тема (не)МАТЕРИНСТВА також піднімається письменницею у руслі поетичного осмислення цієї ролі. Цей субконцепт проявляється кількома образами: щасливим втіленням материнства є Додо Конвей, сусідки Естер у материнському домі; внутрішньо неприйнятним є образ матері Естер, а також випадкова породилля під час візиту Естер у лікарню, де працює її друг Бадді Віллард. Додо має шестеро дітей та вагітна усьоме. Вона, з точки зору Естер, виглядає щасливою, але водночас внутрішній погляд Естер показує нам іронічність та певну сатиричність ставлення авторки до персонажу:

<p><i>«A woman not five feet tall, with a grotesque, protruding stomach, was wheeling an old black baby carriage down the street. Two or three small children of various sizes, all pale, with smudgy faces and bare smudgy knees, wobbled along in the shadow of her skirts. A serene, almost religious smile lit up woman's face... she smiled into the sun». (p. 116)</i></p>	<p><i>«Жінка, що не мала й п'яти футів зросту, з гротескним животом, що випирав з її тіла, катала вулицею дитячий візочок чорного кольору. Двоє чи троє дітей різного віку та зросту, але усі бліді, з замурзаними обличчями та брудними колінами, йшли за нею, ховаючись від сонця у затінку її спідниці. Блаженна, мало не свята посмішка осяювала обличчя жінки.... жінка насолоджувалася сонцем».</i></p>
--	---

Письменниця підкреслює, що Додо – католичка, тому для неї неприпустимі переривання вагітності чи ухиляння від них, отже Додо не має вибору, вона виконує призначену роль, яку їй нав’язує чоловік та суспільна/релігійна мораль. Сильвія Плат, описуючи будинок і сад сім’ї Додо, вживає довгий описовий ряд речей, що були там і які є символом дитинства:

<p><i>«a morbid façade of pine trees, and surrounded by scooters, tricycles, doll carriages, toy fire trucks, baseball bats, badminton nets, croquet wickets, hamster cages and cocker spaniel puppies – the whole sprawling paraphernalia of suburban childhood» (p. 116)</i></p>	<p><i>«за фасадом з сосни було все завалене самокатами, трьохколісними велосипедами, ляльковими візочками, іграшковими пожежними машинами, бейсбольними битами, бадмінтонними сітками, крокетними молотками, клітками від хом’яків та цуценятами коккер спанієлів, словом – усіма прикметами та предметами дитинства у позаміській місцевості»</i></p>
--	--

Складається враження, що таким навмисно докладним описом усіх цих речей авторка прагне підкреслити їх непотрібність, певну безглуздість їх нагромадження, а отже – сумнівність задоволення Додо від ролі матері. Такий же перелік Сильвія укладає, описуючи те, чим годувала Додо своїх дітей:

<p><i>«on Rice Krispies, peanut butter and marshmallow sandwiches, vanilla ice cream and gallon upon gallon of Hoods milk». (p. 116 – 117)</i></p>	<p><i>«рисові пластивці, бутерброди з горіховим маслом, ванільне морозиво і молоко у дивовижній кількості».</i></p>
--	---

Однак кульмінаційною є фраза Естер щодо Додо:

<p><i>«I watched Dodo wheel the youngest Conway up and down. She seemed to be doing it for my benefit. Children made me sick».</i> (p.117)</p>	<p><i>«я спостерігала за тим, як Додо катає наймолодшого нащадка родини Конвей вгору і вниз. Здавалося, вона робить це для мого блага. Діти робили мене хворою».</i></p>
--	--

Пам'ятаючи, як намагалася поєднати своє материнство і творчість сама Сильвія Плат, ми бачимо, наскільки значущою є ця тема, хоча в романі вона розглядається дещо в інших семантичних площинах порівняно із поезією. Тема материнства також розглядається в сюжетній лінії Естер – її мати, стосунки між ними є складними, не до кінця проговореними, очевидною є неприязнь Естер. Через призму погляду Естер ми бачимо матір як залежну, втомлену боротьбою за життя та хворобою дочки людину, котра на сторінках роману завжди виглядає непривабливо, бляклою, недоладно вбраною, запопадливою без потреби. Очевидно, що саме у цьому образі Сильвія Плат свідомо чи ні висловила власні, персональні ставлення, але й змалювала типовий персонаж матері, що не має ані впливу на своїх дорослих дітей, ані індивідуального потенціалу особистості.

Як ми дослідили, проза Сильвії Плат, втілена у романі, насичена тим же лінгвокультурним простором, яким сповнена її поезія. Семантична напруженість, оригінальний метафоричний ряд, збагачення концептів новими смислами та формою втілення дають можливість показати, що поетична та прозова творчість Сильвії Плат, її ідеологічна та естетична складові є взаємопов'язаними та взаємопідсилюваними. Роман «The Bell Jar» створює для розуміння поетичних образів Сильвії Плат додаткове семантичне поле, дозволяє краще зрозуміти соціальний, культурний та персональний контекст творчості американської письменниці та надає можливості для збагачення методів лінгвоментального аналізу та інтерпретації літературних творів так званої «жіночої літератури».

Література:

1. Цит.за: Diane S. Bonds The Separative Self in Sylvia Plath's The Bell Jar/ Women's studies, Vol. 18, No. 1, May, 1990. URL: <http://www.sylvia-plath.de/plath/bonds.html>
2. Е.К. Герасимова. Мифологический подтекст в романе «Под стеклянным колпаком» – Наукова електронна бібліотека «Киберленінка». URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/mifologicheskij-podtekst-v-romane-s-plat-pod-steklyannym-kolpakom>
3. Sylvia Plath, The Journal of Sylvia Plath, New York:Ballantine Book, 1982.
4. Усі цитування здійснюються за виданням: Plath S. The Bell Jar. Harper Perennial Modern Classics, 2013. 288 p.